

Таміла Яценко,
*доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
tamilakod@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ НУШ

Проектування змісту сучасної шкільної літературної освіти на засадах культурологічного підходу та підготовка інноваційного навчально-методичного забезпечення сприятиме формуванню ключової культурної компетентності учнів у реаліях Нової української школи.

У чинних модельних навчальних програмах шкільного курсу літератури, розроблених в Інституті педагогіки НАПН України, акцентується на важливості формування в учнів сприйняття української та зарубіжної літератур як невід'ємного складника світової художньої культури, розуміння специфіки та естетико-художньої значущості літератури як мистецтва, вміння розглядати художній твір у мистецькому контексті, усвідомленні соціокультурної значущості художніх творів [1;5].

На досягнення означених освітніх цілей, як у змістовому, так і методичному аспектах спрямовані чинні підручники української літератури та інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) для 5–6 класів і 7–8 класів авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України [2; 3; 4]. Концепція підручників ґрунтується на розгляді художнього тексту як тексту культури, що відображає свідомість людей певної історичної та культурної доби, орієнтує на міжмистецьку взаємодію. Тематична, сюжетна і жанрова спорідненість літературного твору та творів інших видів мистецтва дозволяє показати широту аналізу та інтерпретації художнього твору, сприяє формуванню ключової культурної компетентності, розвитку естетичного смаку, емоційного досвіду, загальної культури учнів. Змістове наповнення рубрик і методичний апарат засвідчують виразну культурологічну спрямованість

означених підручників. На її формування орієнтує наскрізна рубрика «У колі мистецтв». Пізнавальна і доступна для учнів 5–6 класів навчальна інформація про національні та зарубіжні культурні надбання представлена у рубриці «У колі мистецтв». Розвитку в учнів інтересу до мистецьких здобутків, вихованню здатності до емоційних переживань сприяє система запитань. Наприклад, для учнів 5 класу запропоновано: «Розглянь картини, де зображено дітей, які читають книги. Що, на твою думку, спільного між полотнами французького художника кінця ХІХ – початку ХХ ст. О. Ренуара, української художниці середини ХХ ст. Т. Яблонської та творами сучасних митців – української художниці Є. Гапчинської та американського художника Дж. Дейлі? Який висновок про значення книги в житті дітей різних епох ти можеш зробити?».

У 6 класі для візуалізації віршів різдвяної тематики запропоновано розгляд картин українського митця ХХ ст. М. Глуценка та французького майстра ХІХ ст. К. Моне. Подано запитання щодо мистецької взаємодії: «Чи доводилося тобі раніше бачити картини українського художника М. Глуценка та французького майстра К. Моне? Які кольори використовують митці, зображуючи сніг? Що спільного між поезією І. Жиленко та живописом?».

У процесі вивчення української літератури та інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) у 7–8 класах у підручниках введено рубрику «Мистецькі діалоги», дидактичне призначення якої сприяти глибокому осмисленню змісту літературного твору як явища мистецтва.

Семикласникам запропоновано завдання щодо міжмистецької взаємодії з музичними творами: «За QR-кодами послухай сучасні патріотичні пісні, про які йшлося в «Літературознавчому клубі». Зверни увагу на відеокліпи. Розкажи про свої враження від почутого й побаченого. За допомогою яких образів-символів і відеодеталей автори кліпів зображують трагізм подій російсько-української війни й уславлюють героїзм боротьби українського народу?».

Для розуміння життєвих реалій, які знайшли художнє відображення у повісті В. Чемериса «Вітька + Галя... » подано навчальний матеріал про змалювання тогочасного життя на картині М. Кармазя «Школярі на

відпочинку», що виконана в реалістичній манері. Поглибленню вмінь проводити мистецькі паралелі сприяє завдання: «Роздивися репродукцію картини художника М. Кармазя. Розкажи про свої враження. Доведи, що цей твір живопису тематично споріднений з повістю В. Чемериса».

Методично вмотивованою у змісті підручників для 8 класу є міжмистецька взаємодія. У рубриці «Мистецькі діалоги» подано навчальний матеріал про французького фотохудожника Е. Луїссе, що створив сучасну інтерпретацію картини українського художника І. Репіна «Запорозжці пишуть листа турецькому султану». Для осмислення вивченого запропоновано завдання: «Чому, на вашу думку, картина українського художника зацікавила французького митця? Чи вдалося йому провести паралелі між нинішньою російсько-українською війною та битвами запорозьких козаків? Які художні деталі творів указують на те, що роботи створено в різні культурно-мистецькі епохи та в різні історичні часи?».

Аналітична робота над текстами художніх творів, опрацювання навчального культурологічного матеріалу, система різнорівневих компетентнісно орієнтованих запитань і завдань означених підручників, оптимально сприяють формуванню культурної компетентності учнів-читачів у реаліях Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська література. 5–6 класи: модельна навчальна програма; за ред. Т. О.Яценко. Київ: Пед. думка, 2021. 64 с.
2. Яценко Т. О., Пахаренко, В. І. Слижук, О. А. Українська література: підруч. для 6 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: ВД «Освіта», 2023. 254 с.
3. Яценко Т. О., Пахаренко, В. І., Тригуб І. А., Слижук, О. А. Література (українська та зарубіжна): підруч. для 6 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: ВД «Освіта», 2023. Ч. 1. 248 с. Ч. 2. 248 с.
4. Яценко Т. О., Пахаренко, В. І., Тригуб І. А., Слижук, О. А. Література (українська та зарубіжна): підруч. для 7 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Грамота, 2024. Ч. 1. 288 с.; Ч. 2. 288 с.
5. Яценко Т. О., Тригуб І. А. Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 кл. для закл. заг. серед. освіти: модельна навчальна програма. Київ: Пед. думка, 2021. 62 с.